

## תורה שבעל-פה

משנה (א')

יחידת לימוד אחת

### הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה ורבע.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

|           |   |        |   |                  |
|-----------|---|--------|---|------------------|
| פרק ראשון | — | (10×4) | — | 40 נקודות        |
| פרק שני   | — | (10×4) | — | 40 נקודות        |
| פרק שלישי | — | (5×4)  | — | <u>20 נקודות</u> |
| סה"כ      | — |        | — | 100 נקודות       |

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).  
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

**ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.**

**ב ה צ ל ח ה !**

/המשך מעבר לדף/

## פרק ראשון (40 נקודות)

בחר במסכת אחת משתי המסכתות: מסכת ביצה או מסכת יומא.

ענה על כל השאלות הקשורות למסכת שבחרת.

### מסכת ביצה, פרק ב, משניות ה'-ז'

#### עיקר חייט

#### ה בית

#### ר"ע מברטנורה

שְׁמַאי אוֹמְרִים, דֹּא יָחַם אָדָם חֲמִין  
 דְּרַגְלָיו (טו), אָלֵא אִם כֵּן רְאוּיִן  
 דְּשִׁתָּהּ (טז). וּבֵית הַלֵּל מְתִירִין.  
 עוֹשֶׂה (יז) אָדָם מְדוּרָה וּמִתְחַמֵּם  
 כְּנֻגָּה: וְשִׁלְשָׁה דְּבָרִים רַבָּן  
 גַּמְלִיאֵל מַחְמִיר כְּדִבְרֵי בֵּית  
 שְׁמַאי (יח), אֵין טוֹמְגִין אֶת הַחֲמִין  
 מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת, וְאֵין זוֹקְפִין אֶת  
 הַמְּנוּרָה בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין אוֹפִין פֶּתִין  
 "גְּרִיצִין אָלֵא רִקִּיקִין. אָמַר רַבָּן  
 גַּמְלִיאֵל, מִיֵּמֶיהֶן שֶׁל בֵּית אֲבָא  
 דֹּא הָיוּ אוֹפִין פֶּתִין "גְּרִיצִין, אָלֵא  
 רִקִּיקִין. אָמְרוּ לוֹ, מַה נַּעֲשֶׂה לְבֵית  
 אֲבֵיהֶ, שֶׁהָיוּ מַחְמִירִין עַל עֲצָמָן  
 וּמִקְלִין לְכָל יִשְׂרָאֵל, לְהִיּוֹת אוֹפִין  
 פֶּתִין "גְּרִיצִין וְחָרִי: זֶאֶף הוּא אָמַר  
 שִׁלְשָׁה דְּבָרִים לְהִקָּל, מְכַבְּדִין בֵּין  
 הַמְּטוֹת, וּמְנִיחִין אֶת הַמְּגֻמָּר בְּיוֹם  
 טוֹב, וְעוֹשִׂין גְּדִי מְקַלֵּם בְּלִילֵי  
 פֶּסַחִים. וְחֲכָמִים אוֹסְרִין:

(טו) לנבליה.  
 הוא הדין לפניו וידיו, וחדא  
 נקט. ואפשר ולכבוהא נקט,  
 ולכחון הכנלים נחמין הוא  
 דבר שיהיה לכל נפש ויחיד  
 מספיק וידיו. שכן פניו וידיו  
 רגילים ויחיד לכחון נבליה:  
 (טז) לשחיה. ומיידה כגון  
 שחיה מהן, ומכבה לנחון  
 רגליו. דלוי לא חומא הכי הא  
 לית להו נצות שמאי מחון.  
 והכי חומא נבדיל צירובלמי  
 דנצות שמאי לנחון לנחון  
 מהן. חוקפיה: (יז) עושה כו.  
 וצית הלל קחתי לה. כדליתא  
 צרכיה: (יח) כדכדי צית  
 שמאי. ח"פ שהוא היה  
 מצד הלל: (יט) ואינו חייב  
 חלל אם כן עושה מלאכה  
 כגון ממחק או מחחק כו' שהן  
 אצות מלאכות לענאן, חלל  
 חזרת חוליות שאין בהם חלל  
 מבוס צנין, אין צורך חלל  
 צניח ואחלום. כ"פ:  
 (כ) וכולהו לומר פת מרובה,  
 כמו שכותב לקמן, חלל להכי  
 קרי לה עצה צרכיהא מבוס  
 דנשיב צרכיה. אי נמי,  
 צלחא דהאי חנא פת  
 מרובה פת עצה קרי לה:  
 (כא) וכי חומא מכל מקום  
 הכי הוא מזה עפר ממקומו.  
 ליתא למימר דטלטול מן הדל  
 על ידי דבר אחר משום כבוד  
 יו"ט החיובי. כ"פ.

ה לא  
 יחם אדם חמין לרגליו.  
 חולל נפש החיה החיה,  
 ולא להעביר אור בשביל  
 רחיה: ובית הלל  
 מתירין. דמחון שהותרה  
 הבערה לנחון חילה,  
 הותרה נמי שלא לנחון  
 חילה כשיש בה לנחון חיו  
 הנאה. ופסק הלכה דחמין  
 שהוחמו ביום טוב רוחן  
 בהן פניו ידיו ורגליו, חלל  
 לא כל גופו, דגדור יום טוב  
 חלו שבת. וחמין שהוחמו  
 מערב יום טוב רוחן בהן  
 כל גופו ביום טוב: ו' אין  
 טומנין את החמין  
 מיום טוב לשבת. דקברי  
 בית שמאי, אין אוסין חלל  
 אם כן עירב בשבת, ואין  
 מבטלין חלל אם כן עירב  
 על התבטול, ואין טומנין  
 חלל אם כן היו לו חמין  
 טומנין מערב יום טוב.  
 ובית הלל קברי דלופין  
 ומבטלין וטומנין על עירוב  
 של תבטיל בלילה. ומייהו  
 צנו פת ובשר. וכן הלכה:  
 אין זוקפין מנורה של

חוליות שנחפרו חוליותיה, אין מחזירים אותן, דהוי כבונה ויש צנין בכלים. ובית הלל קברי אין צנין בכלים (יט):  
 גריצין. ככרות עבות (כ): אלא ריקין. ככרות דקות, דקברי בית שמאי אין אוסין פת מרובה ביו"ט  
 מבוס טרחא. ובית הלל אומרים אוסין פת מרובה ביו"ט, שבזמן שהפת מרובה היא נלפסת יפה: והרי.  
 פיקה גדולה הנאפית על גבי גמלים משום דנפיק היקק גדול שהנחלים הולכות ועוממות וסרחא איכא.  
 ואין הלכה כרבן גמליאל בכל מה שמחמיר כדברי בית שמאי: ז מכבדין בין הפסחות שאוכלין פסח.  
 סרגילים להקב ולאכול על גבי מטות. ומפני שהוא מקום מוטט לא חיישין שמה יפוש גומות (כא)  
 דחיישין גבי בית שהוא גדול ואי אפשר שלא יהיה שם גומא: מונמר. לבונה על גבי גמלים להריח  
 בה. חלל לגמרא חלל הכל חקור: מקולס. כרעיו ובני משו חליוין חויה לו [בגדו] כשנלחה,  
 והיו עושים זכר לפסק דכתיב ביה (שמות יב) ראשו על כרעיו ועל קרבו. מקולס כנצור זה שכלי זיינו  
 טמו. הרגום וכובע נחוסת, וקולסא דנחשא. ורמזים פירש, מקולס מכובד, לשון קילוס: והכפנים  
 אוברין. בשלשום. כיבוד, משום חשבוני גומות. ומונמר, משום דלחו לנחון לכל נפש הוא, שאינו חלל למפיקוס  
 ולמשוגגים ולמי שריחו רע. מקולס, מפני שנראה כאוכל קדשים צמון. והלכה כחכמים:

אם בחרת במסכת זו, ענה על כל השאלות 1-4 (לכל שאלה — 10 נקודות).

1. **א.** "בית שמאי אומרים: לא יָחַם אדם חמין לרגליו".  
אדם רוצה לרחוץ את רגליו במים חמים ביום טוב.  
ציין שתי דרכים שבהן מותר לו לעשות זאת, גם לפי בית שמאי. (5 נקודות)  
**ב.** "עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה".  
הוכח שדין זה הוא לפי שיטת בית הלל, והסבר את שיטתם. (5 נקודות)
2. **א.** "שלושה דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי בית שמאי".  
מהו החידוש בכך שרבן גמליאל פוסק כבית שמאי? (5 נקודות)  
**ב.** לדעת בית שמאי, באיזה תנאי מותר לאפות פת ולבשל תבשיל ביום טוב שחל בערב שבת, לצורך השבת? (5 נקודות)
3. **א.** לפי הגמרא, ביום טוב שחל בערב שבת — במה מקלים בית הלל באפייה ובישול לצורך השבת? (5 נקודות)  
**ב.** מהי עמדת בית הלל בעניין אפיית פתין גריצין ביום טוב? נמק את דעתם. (5 נקודות)
4. **א.** (1) מהו כיבוד בין המיטות?  
(2) באיזה מקום אסור לכבד בין המיטות לכל הדעות?  
(6 נקודות)  
**ב.** חכמים אסרו לעשות גדי מקולס בליל פסח "מפני שנראה כאוכל קודשים בחוץ" (רע"ב).  
הסבר את המילים "קודשים בחוץ". (4 נקודות)

מסכת יומא, פרק ח', משניות א'-ג'

**פרק ח' יום הכפורים אסור**

עיקר תוי"ט

פרק ח(א) דכתיב וזכרונותיו  
אח הכנסה הכי, עניו שהיה  
אזכור נפש, ואזכור זה אכילה  
ושחיטה. גמרא דף ע"ד: (ג) דכי  
כל הכנסה אשר לא חטונה, לא  
קחשיב, דלא חשיב חלא לזוויין,  
אזל האי דלא לזווי לא קחשיב.  
חוקטוה: (ג) דאכילה ושחיטה.  
אכילה ושחיטה דאקרו עינוי  
מנלן. כתיב הכא, חטוננו וכתיב  
[דברים ח] ויעקב וירעובך,  
שמע מינה דרעובן אקרי  
עינוי. דחילת, דכתיב [מלכים  
א כ] כי נשאת גו' וכו' דהעניות  
בכל אשר כחשונה אבי, וכתיב  
החם (שמואל ב יז) כי אמרו  
העם כעצ וסוף ולמא, וכתיב  
(משלי כה) מיס קרים על נפש  
שיפה, ולא כתיב בנפש, שמע  
מינה עיף מכחילת הוה.  
קובה, דכתיב [דניאל ו] לחם  
וגוי וקוד לא קחמי, וכתיב  
(שם) כי מן היום וגו'  
ולחשענות. חשיב המטה,  
דכתיב [בראשית לא] אם  
הטעם אח צנוני ואם חתק  
נשים, חטונה, מחשבים. חתק,  
זכרונות. גמרא: (ד) והמנן וכו'.  
דאקורא דיוזרו לאו  
דאורייתא, וקראי אקמחא

באכילה ובשתייה (ג) וברחיצה  
ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש  
המטה. והמלך (י) והכלה ירחצו את  
פניהם. והחיה תנעול את הסנדל,  
דברי רבי אליעזר, וחכמים אוסרין:  
ב האוכל פחותת הגסה פמזה  
וכגרי עינתה (כ), והשותה מלא  
גמיו, חיב. וכך האכלין מצטרפין  
לפחותת. כל המשקין מצטרפין  
למלא גמיו. האוכל ושותה אין  
מצטרפים (ס): ג אכל ושתה בהעלם  
אחד, אינו חיב אלא חטאת אחת.  
אכל ופשה מלאכה, חיב שתי  
חטאות. אכל אכלין שאינן  
ראויין (יח) לאכילה, ושתה משקין  
שאינן ראויין לשתיה, ושתה  
ציר (יב) או מרים, פטור:

ר"ע מברטנורה

**פרק ח' יום הכפורים**

אסור באכילה ובשתייה, אפי"ג דאכילה ובשתייה  
ענוש כרת (א), משום דבני למחני שאר עינויין דלית  
בהו כרה, חנא אקור. והני חמשה עינויין כנגד חמשה  
עינויין הכתובים בתורה. דשבת שבתו דאמור אל  
הכהנים, ושבת שבתו דאחרי מות, ובעשור לחודש  
דחומש הפקודים, ואלך בעשור לחודש דאמור אל  
הכהנים, ויהיה זאת לכם לחוקת עולם דאחרי מות,  
זכורו כתיב חטוננו ופנינו (ב). והני דמחני נמי חמשה  
עינויין נינהו, דשתייה ואכילה אחת הן: המלך. לריך  
פיתרחא נאה, דכתיב (ושעה ג) מלך בישו חמיה  
עיניך: והכלה, לריכה נוי כדי לחבבה על צעלה. וכל  
פלגים יום קרים כלל: והחיה. יולדת: תנעול. מפני  
הננה: דברי ר' אליעזר. אכולו קאי, אמלך וכלה  
יחיה. והלכה קרי אליעזר: ב כבותבת, חמשה גסה.  
והיא פחות מכביה (ו), ואפי"ג דכל שיעורי אכילה  
זכרית, היינו משום דכתיב זה אכילה, אזל הכא דלא

צעלמא, כמו שכתב הר"מ והרא"ש, והלכך הקילו זה  
זהס אמרו וזהס אמרו. ואי נמי דאורייתא, כיון דלא פירשו  
זכורו זכר קילו טעו, דמסקן לחכמים וזהס יבולין להקל  
ולחסיך כפי שגרה להם. הר"מ: (ה) כמו וכגרינתה.  
פירוש, הכותבת אינה דבוקה לגרינתה ויש ציונה חלל  
וקמשהט לן דלריך למשך אורה חלל. לשער צכמה וכגרינתה  
צלנד. חוקטוה וכו': (ו) יא לביון שאינה פחותה ממנה  
אלא מעט, דכיון דחד אמורא אמר צכמה יסורא מכביה,  
לא מפלגין מוניה מאן דפליג עליה. הר"מ: (ז) השיעור  
לפי גדלו ולפי קטנו. ומיכר זכרית לא מפלגין, חלא אפילו  
לעוב מלך הצנן מחייבים זככותה. וטעמא אמרינן צכמה  
דזכרית קים להו לרבנן דזכרי מיחצא דעסיה, ומיכר  
כולי עלמא טובא ועוב מלך הצנן פורחא. והשחיה, דזכרית  
מיחצא דעסיה, דזכרית לא מיחצא דעסיה. ומשום הכי  
לענין דלאו ציחוצא דעסיה הוה, צל עולם הן צמין צציונות.  
הר"מ: (ח) לא קאמנא פסיר צהאי פחות, כמה הוה צזיר  
מניה. הר"מ: (ט) אין מצטרפין. דאפי"ג דאם שמה נינהו  
כדלקמן, הויאל ומשום יחוצי דעסיה הוה, האי לא קמיהצא  
דעסיה כדאמר צכמה:

כתיב חלא אשר לא חטונה, גמירי, דזכר מככותה לא מיחצא דעסיה והיו מעונה. ומיכר קיימא לן דחני שיעור  
אקור מן החורה, חלא שאין חייבין כרה ולא לוקין חלא על כשיעור: במלא לוגמיו. כל שאילו יסקנו לזד אחד  
יחיה אחוה הילד בולט ונראה, נקרא מלא לוגמיו. ושיעור זה בזהס ציוני (י) הוה פחות מרביעית (ח):  
ג אינו חייב אלא חטאת אחת. דמחד קרא נפקי אכילה ושחיטה וחד פקאי הוה (י): אבל ועשה  
מלאכה. מחרי קראי נפקי, וחרי שמות נינהו:

אם בחרת במסכת זו, ענה על כל השאלות 5-8 (לכל שאלה — 10 נקודות).

5. **א.** המשנה מונה חמישה עינייים ביום הכיפורים.
- (1) ציין את חמשת העינייים, וחלק אותם לשתי קבוצות. כתוב מהו ההבדל ההלכתי בין שתי הקבוצות.
- (2) הסבר מדוע נכללו כל חמשת העינייים תחת הכותרת "אסור", למרות ההבדל בין שתי הקבוצות.
- (8 נקודות)
- ב.** כיצד למדו חכמים שביום הכיפורים יש להתענות בחמישה עינייים? (2 נקודות)
6. **א.** הסבר את שני הביטויים שלפניך:
- "ככותבת הגסה — כמוה וכגרעינתה"
  - "מלוא לוגמיו"
- (6 נקודות)
- ב.** "האוכל ושותה — אין מצטרפים".
- הסבר דין זה. (4 נקודות)
7. **א.** "אכל ושתה בהעלם אחד".
- מה הדבר שנעלם ממנו? ציין את שתי האפשרויות. (4 נקודות)
- ב.** מדוע אדם שאכל ושתה בהיעלם אחד חייב חטאת אחת, ואילו אדם שאכל ועשה מלאכה בהיעלם אחד חייב שתי חטאות? (6 נקודות)
8. **א.** "ושתה ציר או מריס — פטור".
- מהו ציר, ומדוע השותה אותו פטור? (6 נקודות)
- ב.** רע"ב בד"ה "ככותבת" (משנה ב') מזכיר את הדין "חצי שיעור אסור מן התורה".
- הסבר דין זה. (4 נקודות)

### **פרק שני (40 נקודות)**

בחר באחד משני הנושאים: **תפילה** או **הזרכות לדוינים ומקבלי הכרעות**.  
בנושא שבחרת, ענה על ארבע השאלות הקשורות אליו.

#### **תפילה (על פי מסכת ברכות)**

אם בחרת בנושא זה, ענה על כל השאלות 9-12 (לכל שאלה – 10 נקודות).

9. "תפילת המנחה... רבי יהודה אומר עד פלג המנחה".  
**א.** הסבר את המושג "פלג המנחה". בתשובתך השתמש במונח "שעות זמניות". (6 נקודות)  
**ב.** הסבר את המשפט "תפילת הערב אין לה קבע". (4 נקודות)
10. כתוב שתי אפשרויות לפירוש הביטוי "מעין שמונה עשרה".
11. **א.** לדברי ר' יהושע, בתפילה קצרה יש לומר: "... בכל פרשת העיבור יהיו צורכיהם לפניך".  
הסבר את הביטוי "פרשת העיבור". (4 נקודות)  
**ב.** מי שהתפלל תפילה קצרה ועברה הסכנה –  
(1) באיזה תנאי יחזור ויתפלל?  
(2) מדוע עליו לחזור ולהתפלל?  
(6 נקודות)
12. **א.** לדעת חכמים, תפילת מוסף נאמרת "בְּחֶבֶר עִיר וּשְׁלֵא בְּחֶבֶר עִיר".  
מהו "חבר עיר", ולמה הכוונה במילים "שלא בחבר עיר"? (6 נקודות)  
**ב.** לפי רבי יהודה, בכל מקום שיש חבר עיר, היחיד פטור מתפילת המוסף.  
הסבר מדוע. (4 נקודות)

**הדרכות לדיינים ומקבלי הכרעות (על פי מסכת אבות)**

אם בחרת בנושא זה, ענה על כל השאלות 13-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

**13. א.** "הווי מתונים בדין".

מהי המתינות הנדרשת, ומדוע היא נדרשת? (5 נקודות)

**ב.** "רבן גמליאל היה אומר: עשה לך רב והסתלק מן הספק".

הסבר את ההנחיה, וכתוב למי היא מיועדת. (5 נקודות)

**14. א.** "והווי דן את כל האדם לכף זכות".

על איזה אדם מדובר, ואיזה מעשה הוא עשה? (5 נקודות)

**ב.** איזה אדם מותר לדון לכף חובה, וכיצד הדבר מתיישב עם הכלל "החושד בכשרים

לוקה בגופו"? (5 נקודות)

**15. א.** "אל תעש עצמך כעורכי הדיינים".

**א.** רע"ב פירש "כאותם אנשים שהולכים ומסדרים טענות בעלי הדין לפני הדיינים".

לאור פירוש רע"ב, מדוע המשנה מורה כך? (5 נקודות)

**ב.** בפירוש נוסף רע"ב מסביר ש"עורכי הדיינים" הם גדולי הדיינים.

על פי פירוש זה, רע"ב מציע שני הסברים להוראת המשנה.

כתוב אחד מהסברים אלה. (5 נקודות)

**16. א.** "כשנפטרים מלפניך, יהיו בעיניך כזכאין".

איזו זכות אפשר ללמד על מי שהתחייב בדין? (5 נקודות)

**ב.** מדוע על דיון להיות זהיר בדבריו?

הסבר את הסכנה שעלולה להתעורר בעקבות דברים לא זהירים של דיון.

(5 נקודות)

## פרק שלישי (20 נקודות)

ענה על ארבע מהשאלות 17-21 (לכל שאלה – 5 נקודות).

17. במשנה נאמר כי ביום הכיפורים הכהן הגדול קורא ב"חומש הפקודים" בעל פה.

מהו "חומש הפקודים", ומדוע הכהן הגדול קורא בו בעל פה?

18. מדוע ברכת "מעריב ערבים" נקראת ברכה ארוכה ואילו ברכת "אהבת עולם" נקראת ברכה קצרה?

19. "בית שמאי אומרים: אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביום טוב".

כתוב על איזו חלה מדובר, ומה הן "מתנות כהונה".

20. עני יכול לקבל "פרנסת לינה", "קופה" או "תמחוי".

הסבר את שלושת המושגים.

21. במסכת אבות נזכרים זוגות תנאים שעליהם נאמר "קיבלו מהם".

מה היה התפקיד של כל אחד מבין בני הזוג, ומה הם קיבלו?

## בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל  
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך